

2014-05
Enheten för
politikutveckling
och studier

Ska lärarna eller vinstintresset styra skolan?

**Tio utgångspunkter
för en nationellt likvärdig skola**

Vänsterpartiet
2014

Sammanfattning

Här presenterar Vänsterpartiet – som första parti – konkreta förslag som tar tag i problem som pekats ut i den statliga utredningen om kommunaliseringen av skolan, *Staten får inte abdikera*. Det är problem som starkt bidragit till att den svenska skolan vad gäller resultat på drygt 20 år har gått från att vara en av OECD-områdets bästa till en av de sämsta.

Det finns mycket som behöver förändras i den svenska skola, samtidigt som skolan har ett behov av arbetsro och välförankrade och väl utredda reformer. Inte fler hafsverk. Vi vill därför med detta förslag bidra till en bred diskussion med berörda parter som förhoppningsvis kan leda till en relativt bred samsyn om hela skolväsendets framtid.

Där omsorg om elever och lärare – inte vinstintresset – utgör drivkrafterna för skolan.

En diskussion blir dock bättre om alla först redovisar sina utgångspunkter. Det är vad vi gör här. Vi vill skapa en skola med både goda resultat och likvärdighet. Där omsorg om elever och lärare – inte vinstintresset – utgör drivkrafterna för skolan.

För att komma dit tror vi att det är nödvändigt att ersätta vinstintresset och det segregerande, helt fria skolvalet med en nationellt likvärdig och sammanhållen skola. Där staten har huvudansvaret för skolväsendet samtidigt som kommunerna kan ansvara för de delar av skolverksamheten som de känner bäst till. I stället för att som i dag detaljstyra de som verkligen kan skolan: lärarna och skolledarna, tror vi att de bör ges ökat förtroende att självständigt genomföra de mål som politiken sätter upp. Dessutom tror vi att skolan behöver mer resurser. Här presenterar vi en möjlig modell för hur dessa problem skulle kunna lösas i praktiken – inte bara i teorin.

Fram till tidigt 1990-tal var resultaten i den svenska skolan i flera ämnen bland de bästa i världen, och bra även på övriga områden. I inget annat land var skillnaderna i resultat mellan skolor så små som här. Sedan dess har skolan genomgått stora förändringar. Kommunaliseringen, det helt fria skolvalet och experimentet med fri etableringsrätt för vinstdrivna skolor har ändrat förutsättningarna radikalt. Det uttalade syftet med reformerna var att decentralisera och effektivisera. Men idag kan konstateras att den svenska skolan körts i botten både vad gäller elevernas resultat, skolornas likvärdighet och lärarnas arbetssituation och status. Samtidigt läcker miljarder av de skattepengar som skulle gå till utbildning, istället till vinstutdelningar i stora skolkoncerner. ”Olönsamma” skolor begärs i konkurs, vilket lämnar eleverna vind för våg. Idag är det bara Mexiko och Chile av OECD-länderna som får sämre resultat i PISA-undersökningen än Sverige.

Det saknas inte underlag om vad problemen är, men politiskt mod och klarsyn att utmana de ekonomiska intressen och de verklighetsfrånvända marknadsliberala teorier som skapat denna utveckling är en bristvara i dag. Vänsterpartiet har arbetat mot avregleringarna och vinstintresset i skolan länge. Vi röstade själva igenom kommunaliseringen, men villkorad med öronmärkta

statsstöd och kraftfulla möjligheter för staten att upprätthålla och följa upp likvärdigheten. Allt detta togs i nyliberal anda bort av den borgerliga regeringen Bildt 1991-1994.

Vi har lärt av erfarenheterna och har omprövat vår hållning. Det är dags för fler att göra samma sak. Skolan har inte råd med mer önsketänkande. Här lanserar vi tio punkter för en nationellt sammanhållen och likvärdig skola där pedagogisk kompetens och omsorgen om eleverna – inte vinstintresset – är det som utformar skolan.

Vänsterpartiets modell i korthet:

1. *Inför ett nationellt, statligt, ansvar hela skolväsendet¹.* Likvärdigheten i skolan har minskat efter kommunaliseringen trots ambitioner om motsatsen. Kommunerna satsar väldigt olika mycket pengar på skolan. Vilken skola en elev går i ska inte avgöra vilken utbildning eleven får. En likvärdig skola förutsätter en likvärdig ekonomi. Ett statligt ekonomiskt ansvar är en viktig del av lösningen på den bristande likvärdigheten. Staten bör överta huvudansvaret och garantera alla skolor likvärdiga ekonomiska och kompetensmässiga förutsättningar. Offentligt drivna skolor ska kompenseras för ansvaret att behöva skapa skolplatser för de elever vars privata skolor eventuellt försätts i konkurs och läggs ner.
2. *Vinstmaximering ska inte vara skolans drivkraft.* För en likvärdig utbildning behövs ett slut på vinstintresset inom skolväsendet: Privata skolor etablerar sig där de har bäst marknadsutsikter, med andra ord i områden där befolkningen har hög utbildning och goda inkomster. Vinstdrivande företag ska inte få bedriva skolverksamhet med skattemedel.
3. *Demokratiska beslut – inte marknaden – ska avgöra vilka skolor som behövs och var.* Demokratiskt fattade beslut grundade på behovsbedömning ska vara grunden för etablering av skolor, så att inte skattemedel slösas bort på överetablering. Följaktligen avvisar Vänsterpartiet etableringsfriheten inom skolan och vill ändra skollagen, 2 kap. 5§, så att huvudmannen (i dag kommunen) får rätt att avgöra om, var och vilka skolor som ska få finnas i kommunen. Även med ett statligt ansvar för skolan kan det vara rimligt att beslutanderätten om, var och vilka skolor som ska finnas, är kommunal.
4. *Garantera alla barn oavsett bostadsort en bra skola före ett helt fritt skolval.* Återinför närhetsprincipen som huvudregel. Det fria skolvalet

¹ Enligt skollagen omfattar begreppet skolväsendet skolformerna: förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare, samt fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer, skollagen 1 kap 1 §.

har bidragit till att elever med hög studiemotivation och engagerade föräldrar samlas i skolor där det finns många andra studiemotiverade elever. Det får konsekvenser för likvärdigheten eftersom elevers resultat även påverkas av skolkamraterna. Det handlar också om lärares förväntningar. Principen om att skolan ska vara en plats där elever med olika bakgrund och erfarenheter kan mötas blir alltmer avlägsen. Skolan kan visserligen inte lösa problemet med segregeringen, men genom att införa närhetsprincipen kan några av effekterna motverkas. I första hand ska varje elev gå i en skola så nära hemmet som möjligt. Föräldrar och elever bör dock ges möjlighet att komma med alternativa önskemål, som bör tillgodoses så långt det är möjligt. Geografisk närhet ska ge företräde om fler elever önskar gå i skolan än det finns plats för. Kommunerna måste också ta hänsyn till boendesegregationen när de konstruerar skolornas upptagningsområden.

5. *Inför statliga tjänster inom hela skolväsendet.* För att uppnå en likvärdighet inom hela skolväsendet bör lärare, förskollärare, fritidspedagoger och skolledare vara statligt anställda med likvärdiga löne- och anställningsvillkor över landet inom respektive yrkesgrupp. En kommuns ekonomi ska inte vara avgörande för vilka pedagoger våra barn möter i skolan, förskolan eller fritidshem. Och skolledarna ska vara pedagogiskt ansvariga inför staten som sätter målen för skolan.
6. *Behåll mål- och resultatstyrningen och stärk det administrativa stödet.* Skolledarnas pedagogiska ansvar och ledarskapet i skolan ska stärkas. För att skapa förutsättningar för det behövs ett stärkt administrativt stöd och en obligatorisk rektorsutbildning även för biträdande rektorer. Alla skolledare ska ha rätt att gå rektorsutbildningen.
7. *Låt lärare och skolledare ansvara för att skolans mål uppfylls.* Lärarna är skolans viktigaste resurs. Våra förslag lämnar till rektorer och lärare att avgöra vilka insatser som ska göras för att nå målen, men med tydlig statlig reglering av förutsättningarna. Om staten styr behörighetsregler, minimitid för undervisning osv, samtidigt som varje skolenhet får ekonomiska resurser som följer elevsammansättningen, skapas likvärdiga förutsättningar för alla landets skolor.
8. *Hantera de ökade skillnaderna mellan pojkar och flickor aktivt.* Skillnader i resultat mellan pojkar och flickor har ökat. Ett integrerat genusperspektiv i elevernas undervisning och i lärarutbildningen behövs för att bryta könsnormer kring lärande.
9. *6000 fler lärare, riktat statsbidrag till skolor med störst behov, mindre barngrupper på fritids och i förskolan.* Vänsterpartiet gör i vårt budgetförslag en satsning på mer resurser till skolan med ett särskilt statsbidrag för att öka lärartätheten i grundskolan, vilket skulle ge 6 000 fler lärare till 2017. Därutöver vill vi satsa en skolmiljard i öronmärkt statsbidrag riktade till de skolor och elever som har de största behoven av mer resurser för att kunna nå målen. Pengarna ska användas för att minska kunskapskillnader och bristande likvärdighet och fördelas till

Lärarna är skolans viktigaste resurs. Våra förslag lämnar till rektorer och lärare att avgöra vilka insatser som ska göras för att nå målen, men med tydlig statlig reglering av förutsättningarna.

kommunerna genom Skolverket. Men också förskolan behöver resurser för att minska gruppstorlekarna och för vidareutbildning av barnskötare. Vi förbättrar vardagen för alla dem som arbetar på kvällar, nätter och helger genom att satsa på barnomsorg på obekvämt arbetstid. Barn till arbetslösa och föräldralediga ska ha rätt till 30 timmars förskola i veckan. Vi föreslår också en satsning på mer personal och minskade barngrupper i fritidshemmen samt en satsning på maxtaxa i kulturskolan.

10. *Utred först!* Innan staten görs till huvudman för hela skolväsendet bör en parlamentarisk utredning tillsättas som även tar fasta på vilka positiva erfarenheter som kommunaliseringen medfört och som eventuellt kan bibehållas. Dessutom måste konsekvenserna för kommunernas ekonomi analyseras, liksom en lång rad frågor som hur arbetsgivaransvaret bäst ska utövas, hur implementeringen ska genomföras för att alla yrkeskategorier ska vara förberedda, om stat eller kommun ska ansvara för exempelvis lokaler, skolskjuts, eller skolmat.

1. Bakgrund: den statligt styrda skolan och kommunaliseringen på 90-talet

Regeringens utredning *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan*, SOU 2014:5 hade i uppdrag att utvärdera vilken effekt kommunaliseringen av skolan haft för elevernas studieresultat, läraryrkets status, lärarnas och rektorernas arbetsuppgifter och likvärdigheten i skolväsendet. Den konstaterade att kommunaliseringen av skolan är ett ”misslyckande”³. Utredaren, professor emeritus Leif Lewin, slår fast att kommunaliseringen bidragit till de försämrade studieresultaten och den försämrade likvärdigheten genom att staten och kommunerna inte gett lärarna nödvändiga arbetsförutsättningar.⁴ I direktiven till utredningen står det uttryckligen att den inte ska lämna förslag till ändrat huvudmannaskap. Därför mynnar utredningens förslag endast ut i att ge lärarna ”bästa tänkbara förutsättningar” att bedriva undervisning.

Även den senaste PISA-undersökningen visar på den oerhört allvarliga negativa utvecklingen i skolan under regeringens politik. Enligt den internationella kunskapsundersökningen presterar de svenska eleverna numer under OECD-genomsnittet och Sverige har den sämsta resultatutvecklingen av alla OECD-länder.⁵

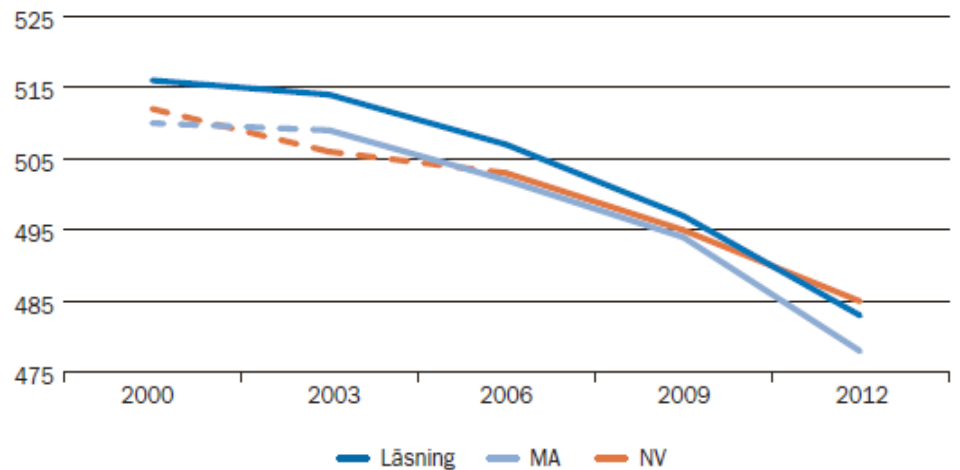
Svenska resultat i PISA mellan åren 2000 och 2012⁶

³ Leif Lewin, DN, 2014-02-10, *Kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande*

⁴ SOU 2014:5, *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan*, sid.291

⁵ <http://www.skolverket.se/press/pressmeddelanden/2013/kraftig-forsamring-i-pisa-1.211208>

⁶ Skolverkets rapport 398, 2013, *PISA 2012 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*, sid.143

Grafen för de svenska resultaten i PISA mellan åren 2000 och 2012 visar den kraftiga nedgången från en nivå klart över medelresultatet (500 poäng) för OECD inom samtliga kunskapsområden, till en nivå som är lika klart under densamma. Tydligt är också att kurvorna i stort sett är identiska, vilket tyder på att de bakomliggande orsakerna till utvecklingen knappast är kopplade till något enskilt ämnesområde utan är mer övergripande.

Varför drevs skolan med en stark statlig styrning fram till kommunaliseringen på 1990-talet?

I början av 1900-talet, 1919, fick folkskolan en ny utbildningsplan och skolplikt för alla infördes. Det var ett enhetligt, nationellt och modernt utbildningssystem för sin tid. Ansvar för barnens utbildning förflyttades inte enbart från kyrka till skolan, utan även från hemmet till skolan.⁸ Andra världskrigets erfarenheter av diktatur och förtryck väckte tanken på vikten av skolans demokratiska uppdrag. I välfärdsstatens ideologi låg också tanken om en jämlik skola för alla, vilket krävde standardisering och centralisering för att kunna genomföras. Alla, oberoende av geografisk och social bakgrund, skulle få en chans till likvärdig utbildning.⁹

Två utredningar låg till grund för den stora enhetsskolreformen som började med försöksverksamhet på 1950-talet och utmynnade i grundskolebeslutet 1962. Den nya grundskolan ersatte folkskolan, fortsättningsskolan, högre folkskolan, kommunala mellanskolan, realskolan och kommunala flickskolan. Här lades alltså grunden för synen om staten som garant för en likvärdig utbildning. En stark statlig styrning av skolan var en förutsättning för den reformering och omstrukturering av skolan som präglade en stor del av efterkrigstiden.¹⁰

Vad skulle åstadkommas med kommunaliseringen?

⁸ http://www.lararnashistoria.se/article/folkskolans_historia_1900

⁹ Ibid

¹⁰ Styrpropositionen, prop.1988/89:4

Kommunaliseringen av skolan var en del av en generell strävan mot decentralisering av den offentliga verksamheten. Exempelvis flyttades ansvar över till kommundelsnämnder i större städer. Genom att flytta besluten närmare medborgarna skulle medborgarinflytandet öka och på så sätt demokratisera den offentliga förvaltningen.¹¹

Reformen motiverades med att det fanns ett behov att öka effektiviteten och kvalitén i skolans verksamhet. En förbättrad effektivitet handlade både om att höja kvalitén i verksamheten och om att åstadkomma en bättre hushållning med de samhälleliga resurserna. Genom att ansvaret för verksamheter fördes ”längre fram i organisationen” till dem som verkade och arbetade där, samt genom att ge dem som var beroende av verksamheten ett ökat inflytande över till exempel prioriteringar av olika insatser, skulle skolan bli effektivare och bättre motsvara medborgarnas behov. Kvalitén skulle på detta sätt bli bättre i förhållande till insatta resurser.¹² Detta trots att svenska elevers studieresultat var bland de bästa i världen och att likvärdigheten i den svenska skolan var mycket god.¹³

Kommunaliseringen av skolan i början av 1990-talet bestod av tre stora reformer som i ett slag förändrade kommunernas ansvar på skolans område: 1) mål- och resultatstyrning infördes, 2) det totala arbetsgivaransvaret för lärar- och skollärdartjänsterna överfördes till kommunerna, och 3) statsbidragssystemet förändrades.

1. Från regelstyrning till målstyrning – styrpropositionen (*Om skolans utveckling och styrning, prop.1989/90:4*): Förslaget var att skolan genom färre regler och tydligare mål skulle gå från att vara regelstyrd till att bli målstyrd. För att garantera en likvärdig utbildning över landet skulle riksdag och regering ha det övergripande ansvaret medan kommunerna skulle ha ansvaret för att organiseras och genomföra verksamheten. Det blev med andra ord en kommunal uppgift att besluta hur verksamheten ska bedrivas och organiseras för att leva upp till de nationella målen.

2. Kommunalt arbetsgivaransvar för all skolpersonal – kommunaliseringpropositionen (*Om kommunalt huvudmannaskap för lärare, skollärdare, biträdande skollärdare och syofunktionärer, prop.1989/98:41*): Innebar att det totala arbetsgivaransvaret för lärar- och skollärdartjänsterna överfördes till kommunerna. Tidigare hade dessa tjänster varit anställda av kommunerna medan staten förhandlade och slöt löne- och anställningsavtal.

3. Statsbidragssystemet förändrades – ansvarspropositionen (*Om ansvaret för skolan, prop.1990/91:18*): Syftet med förslaget var att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna när det gällde verksamheten inom skolan. Staten skulle ange mål och riktlinjer som var

¹¹ Kommittédirektiv 2012:84, *Utvärdering av effekterna av kommunaliseringen av skolväsendet*, sid 5

¹² SOU 2014:5, *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan*, sid 57

¹³ *Ibid*, sid.16

nationellt giltiga medan kommunerna skulle ansvara för att verksamheten genomfördes inom de ramar som regering och riksdag hade bestämt. Därmed skulle kommunerna få stor frihet att lokalt organisera skolverksamheten. Dessutom föreslogs förändrade statsbidrag. De statliga bidragen skulle fortfarande vara riktade till skolan, men kommunerna fick själva bestämma hur resurserna skulle fördelas inom skolväsendet. Det här specialdesignade statsbidraget, som fick Vänsterpartiet att till slut stödja kommunaliseringen, avskaffades redan 1993 av den borgerliga regeringen genom den så kallade statsbidragsreformen (prop. 1991/92:150). Statens öronmärkta bidrag till skolan slopades. Istället fick kommunerna en påse pengar av staten att fördela mellan olika kommunala verksamheter.

En utgångspunkt för förändringarna var att förbättringar, t.ex. när det gäller tillgång och kvalitet, inom offentlig sektor inte längre ansågs kunna ske genom expansion, d.v.s. genom tillförsel av resurser. Kvalitén skulle istället utvecklas genom att man använde de befintliga resurserna på ett bättre sätt. Det skulle ske när besluten om verksamheten flyttades närmare personal och medborgare. Dessutom skulle läraren ges större frihet i sitt arbete. Genom att ge läraren stora möjligheter att påverka valet av metoder och arbetsätt i undervisningen skulle lärarens kompetens tas tillvara och yrkesrollen stärkas och utvecklas.¹⁴

Samtidigt skulle utbildningens likvärdighet över landet bevaras. Förändringen fick enligt regeringens mening: ”inte innebära att skolan återigen blir ojämlig så att bara de som kan betala eller de som bäst kan bevaka sina intressen får en bra utbildning”.¹⁵

I dag visar utvecklingen inom skolan stora brister. Elevernas studieresultat, den urholkade likvärdigheten och läraryrkets bristande attraktivitet visar tydligt att utvecklingen inom skolan under lång tid inte gått åt rätt håll.

2. Valfrihetsreformerna och ytterligare avregleringar medförde större decentralisering av skolan

Problemen i skolan beror inte enbart på kommunaliseringen. Åren efter kommunaliseringen beslutade regeringen Bildt om det så kallade fria skolvalet, friskolereformen och skolpengen. Dessa så kallade valfrihetsreformer försvårade kommunernas likvärdighetsuppdrag eftersom de ökade elevsegregationen mellan skolorna. Det har med andra ord blivit vanligare att elever med likartad bakgrund samlas på samma skola. Det har medfört att resultatskillnaderna mellan skolor och elevgrupper har ökat. Skolverket menar att den ökade segregationen är en av de faktorer som varit negativ för kunskapsutvecklingen.¹⁶

¹⁴ Kommittédirektiv 2012:84, Utvärdering av effekterna av kommunaliseringen av skolväsendet, sid 6

¹⁵ Prop. 1990/91:18, sid 19

¹⁶ Skolverket, 2009, *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? – Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*, sid.143

Den dåvarande borgerliga regeringens omfattande avregleringar medförde en större decentralisering av skolan än vad som från början avsetts.¹⁷ Förutom valfrihetsreformerna och att det generella statsbidraget till kommunerna ersatte det till skolan riktade statsbidraget, genomförde den borgerliga regeringen ytterligare avregleringar. Skolpolitiska reformer som avskaffandet av meriteringsvärderingsreglerna vid tillsättandet av lärartjänster och uppluckring av behörighetsreglerna för lärare medförde en betydelsefull avreglering och ökad frihet för kommunerna att välja vilka personer man ville anställa som lärare.¹⁸

**Regeringen
Reinfeldts utredning,
Staten får inte
abdikera, slår fast
att det är
valfrihetsreformerna
som har urholkat
likvärdigheten
genom den ökade
elevsegregationen.**

Regeringen Reinfeldts utredning, *Staten får inte abdikera*, slår fast att det är valfrihetsreformerna som har urholkat likvärdigheten genom den ökade elevsegregationen. Detta har lett till större kompensatoriska behov när elever med svagare studiemotivation eller studieförutsättningar tenderar att samlas i vissa skolor.¹⁹

Även OECD:s fördjupade analys av de svenska PISA-resultaten visar att 19 procent av de svenska eleverna går i skolor vars rektorer rapporterat att lärarnas låga förväntningar på eleverna är ett hinder för inläringen, jämfört med ca 15 procent som genomsnitt inom OECD.²⁰ Dessutom visar OECD:s fördjupade analys att socio-ekonomiskt missgynnade skolor i Sverige har mindre adekvata utbildningsresurser och fysisk utrustning jämfört med andra skolor. Samtidigt visar PISA:s statistik att skolsystem som har en rättvisare/jämnare tilldelning av resurser tenderar att prestera bättre.²¹

Skolverket menar att det svenska skolsystemet har förändrats från att ha varit ett av västvärldens mer centraliserade system till ett av de mest avreglerade systemen.²² Vi kan konstatera att ett av de mest avreglerade systemen i västvärlden inte har lett till en positiv utveckling för vare sig för elever eller för lärare i den svenska skolan.

3. Kommunalisering och avregleringar möjliggjorde 1990-talets besparingar

Den ekonomiska krisen på 1990-talet påverkade samhällets alla sektorer. Krisen medförde att de statsfinansiella problemen blev akuta och regeringen Bildt tvingade fram drastiska besparingar och strukturella reformer. Den genomförda avregleringen av nationella regler inom skolan, som styrde organisation, tjänstetillsättning, resursfördelning, timfördelning osv., bidrog till att möjliggöra

¹⁷ SOU 2014:5, *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan*, sid 332

¹⁸ Ibid, sid 331

¹⁹ Ibid, sid 355

²⁰ OECD, 2014, *Resources, Policies and Practices in Sweden's Schooling System: an in-depth analysis of PISA 2012 results*, sid.18

²¹ OECD, 2014, *Resources, Policies and Practices in Sweden's Schooling System: an in-depth analysis of PISA 2012 results*, sid.7

²² Skolverket, 2009, *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? – Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*, sid.14

de besparingar och omstruktureringar som den ekonomiska krisen tvingade fram.²³

Det specialdesignade bidraget till skolan, vilket var den del av kommunaliseringen av skolan som skulle skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar i de olika kommunerna, avskaffades efter två år. I stället infördes 1993 ett generellt statsbidrag som gjorde att kommunerna själva fritt kunde disponera resurser mellan olika kommunala verksamhetsområden. Samtidigt drabbades de svenska statsfinanserna av en ekonomisk kris och regeringen införde ett kommunalt skattestopp 1991-93, trots att kommunsektorn uppvisade ett stort finansiellt underskott. Även åren därefter motverkade staten på olika sätt skattehöjningar i kommunerna.²⁴

Följden blev att resurserna till skolan minskade kraftigt under 1990-talet och lärartätheten sjönk påtagligt. Mellan 1991 och 1999 minskade kommunernas kostnader per elev med omkring 13 procent i fasta priser. Först år 2009 var kostnaderna per elev tillbaka på en nivå som motsvarade den i början på 1990-talet.²⁵

Skolverket har konstaterat att ekonomiska resurser är särskilt betydelsefulla för yngre elever och för elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund.²⁶ I en rapport från Valfärdspolitiska rådet redovisas en undersökning som visar att den minskning av lärartätheten om 15 procent som ägde rum mellan läsåren 1990/91 och 2002/03 ledde till en försämring av studieresultaten för den genomsnittlige eleven. Men för den elev som invandrat inom fem år eller som hade föräldrar med låg utbildning var försämringen betydligt större.²⁷ Omvänt finns det även rapporter som visar att särskilt riktade stadsbidrag till skola och fritidshem under åren 1997/98-2004/05 förbättrade resultaten för elever med lågutbildade föräldrar i förhållande till andra elever.²⁸ Skolverket har konstaterat att ökade resurser är betydelsefullt för resultat och kvalitet i skolan och att mer resurser betyder mest för barn och elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund.²⁹ Med andra ord kan ökade resurser som används rätt öka likvärdigheten och kvalitén i undervisningen, och motsatt kan minskade resurser urholka likvärdigheten och kvalitén i undervisningen.

Anmärkningsvärt är att trots att Sverige är betydligt rikare i dag jämfört med 1980, är kostnaderna per elev i grundskolan räknat i fasta priser ungefär det samma som 1980.³⁰ Utredningen *Staten får inte abdikera* slår fast att: ”Vi har

²³ SOU 2014:5, *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan*, sid 338

²⁴ Ibid, sid 352

²⁵ Ibid, sid 338

²⁶ Skolverket, 2009, *Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov*, sid 85

²⁷ Valfärdspolitiska rådet, rapport 2003, *Den svenska skolan – effektiv och jämlik? – sammanfattning*, sid 5

²⁸ IFAU, 2007:5, *Lärartäthet, lärarkvalitet och arbetsmarkanden för lärare*, sid 9

²⁹ Skolverket, 2009, *Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov*, sid 101

³⁰ SOU 2014:5, *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan*, sid 339

organiserat vårt samhälle på ett sådant sätt att den ökning som skett av våra gemensamma tillgångar under senare decennier har kommit andra delar av samhället till del än grundskolan. Detta stämmer till eftertanke.”³¹

4. Vad tycker facken och andra partier?

Utöver Vänsterpartiet är det bland de partierna Folkpartiet och Sverigedemokraterna som förespråkar ett förstatligande av skolan. Folkpartiet vill införa ett statligt huvudmannaskap av tre skäl: tydligare ansvarsutkrävande av styrningen, elevernas rätt till likvärdig utbildning samt för att förbättra läraryrkets status och attraktionskraft.³⁵ Även Sverigedemokraterna vill förstatliga skolan för en likvärdig utbildning utan att närmare gå in på varför eller hur det skulle kunna genomföras.

LO har tagit ställning för att elevers rätt till likvärdig utbildning måste bli ett statligt ansvar. De är emot marknadsutvecklingen inom utbildningssystemet som leder till överetablering av skolor. Överetableringen leder i sin tur till att skolor slås ut i konkurrensen, varefter kommunerna får ta ansvar för situationen och erbjuda eleverna plats på kommunala skolor. LO vill avskaffa friskolornas fria etableringsrätt. Eftersom kommunernas resursfördelning och prioritering ser olika ut i landet anser LO att staten måste få en omfördelande roll och garantera att resursfördelningen säkerställer en likvärdig skola i hela landet för att klyftorna ska minska.³⁶ LO driver frågan om att avskaffa den fria etableringsrätten för skolor i sin politiska plattform inför valet 2014.³⁷

De två fackförbund som organiserar lärarna tycker olika om skolans huvudmannaskap. Lärarförbundet är inte för ett förstatligande av skolans huvudmannaskap. De menar att det inte finns något som tyder på att staten skulle lägga mer pengar än kommunerna eller att statliga resurser skulle styras rätt. Dessutom skulle ett förstatligande av skolan kräva det som skolan har minst av, nämligen tid och pengar, menar förbundet.

Lärarnas riksförbund, LR, är däremot för en statlig skola. Fackförbundet har tagit fram en rapport med en nationell finansieringsmodell för en likvärdig grundskola.³⁸ LR:s finansieringsmodell är ett väl utvecklat förslag på hur skolan skulle kunna finansieras i statlig regi.

LR vill öka statens inflytande över skolan genom en nationell finansieringsmodell, för att få ett mer sammanhängande skolsystem där likvärdigheten i undervisningen kan garanteras och ansvar lättare kan utkrävas. LR:s nationella finansieringsmodell ökar andelen resurser som går till undervisning, främst på bekostnad av kommunal administration. De presenterar tre olika varianter av nationell finansiering, där den modell som innebär störst ambitionshöjning för skolan ökar undervisningens andel av totalkostnaden till 60,8 procent, jämfört med dagens 50,1 procent. Det skulle innebära att Sverige

³¹ ibid

³⁵ <http://www.folkpartiet.se/var-politik/var-politik-a-o/statlig-skola/>

³⁶ http://www.lo.se/start/tal_och_artiklar/elevs_ratt_till_likvardig_utbildning_maste_bli_statens_ansvar

³⁷ [http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1366026587231_los_politiska_plattform_2014_pdf/\\$File/LOs_politiska_plattform_2014.pdf](http://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1366026587231_los_politiska_plattform_2014_pdf/$File/LOs_politiska_plattform_2014.pdf)

³⁸ <http://www.lr.se/download/18.3970d67312655469fd5800012555/1264772921490/Från+byråkrati+till+undervisning.pdf>

nästan når upp till genomsnittet för OECD på 63,6 procent. Förslaget innebär att de statliga pengarna inte får användas till annat än just skola och undervisning.

Grunddelarna i LR:s förslag utgörs av dels en nationell elevresurs som är lika för alla elever, och dels en likvärdighetsresurs som kallas strukturresurs, vilken varierar beroende på elevernas olikheter i bakgrund och bostadsort. Modellen kompenserar alltså för elevers och kommuners olika förutsättningar för att öka likvärdigheten. Den nationella elevresursen består av lärarresursen och specialpedagogiska insatser. Modellen gynnar årskurserna 1-3 på bekostnad av årskurserna 4-9, dels för att uppmuntra mindre undervisningsgrupper som enligt forskning har god effekt här, dels för att ge skolan möjlighet att ta itu med eventuella specialpedagogiska åtgärder så tidigt som möjligt. Den andra delen av undervisningskostnaden, likvärdighetsresursen, ska ge elever liknande förutsättningar trots olikheter i bakgrund och hemförhållanden. De faktorer som tas hänsyn till är kön, högsta utbildningsnivå i hemmet, år sedan ankomst till Sverige samt invånardistans³⁹ i kommunen. Förslaget innebär att de statliga pengarna är bundna till eleven och följer med eleven om den flyttar eller byter skola. Förslaget gör ingen skillnad på privat eller offentligt driven skola.

På riksnivå innebär beräkningen en förstärkning av undervisningen med cirka 14 miljarder (kostnaden för undervisning låg på 39 miljarder av en total kostnad på 78 miljarder för år 2008).⁴⁰ Eftersom modellen ger ett negativt utslag för fem av landets 290 kommuner föreslår LR en garanti så att inga kommuner ska få mindre resurser till undervisning. Modellen fungerar för både offentligt och privat drivna skolor.

LR föreslår att även andra kostnader bör garanteras på ett likvärdigt sätt över landet. De föreslår att kostnader för skolledning, studie- och yrkesvägledning, undervisningsmaterial, elevvård, skolmåltider och vissa fasta kompetensutvecklingskostnader bör säkras genom en statlig utgift beräknad på ett kostnadsgenomsnitt. Kommunerna föreslås ansvara för andra viktiga utgifter t.ex. driften av de offentliga skolorna, skolans lokaler, skolskjuts, vaktmästeri, fritidshem, bespisningspersonal, elevassistenter och elevförsäkring.

LR:s syfte med att ta fram beräkningsmodellen är att visa att det finns mycket goda möjligheter att stärka likvärdigheten och höja kvalitén i grundskolan. Den ska ses som ett första steg på vägen mot en förändrad ansvarsfördelning för skolan. LR anser att staten bör utreda hur det övergripande finansieringsansvaret för skolan ska kunna flyttas från kommunerna till staten. Skiftet mellan stat och kommun bör ske via en skatteväxling och det praktiska genomförandet bör inrymmas i den statliga utredningen, föreslår förbundet.

Vänsterpartiet tycker att LR:s finansieringsmodell är ett steg i rätt riktning, även om det behövs en offentlig utredning om hur ett statligt huvudmannaskap för skolan exakt ska genomföras, vilket vi har föreslagit riksdagen. Vi vill att staten ska garantera att alla elever ska få en likvärdig utbildning, vilket är utgångspunkten även för LR:s finansieringsmodell.

³⁹ Om skolan ligger i glesbygd eller inte påverkar kostnaden för t ex skoltransporter.

⁴⁰ Lärarnas riksförbund, 2010, *Från byråkrati till undervisning – en finansieringsmodell för framtidens skola*, sid 8

Skillnaderna mellan olika skolors resultat har fördubblats sedan slutet på 1990-talet. Betydelsen av vilken skola eleven går i har alltså ökat dramatiskt.

Även LR-modellens uppbyggnad med en del av undervisningskostnaden som syftar till att ge elever liknande förutsättningar trots olikheter i bakgrund och hemförhållanden, tycker Vänsterpartiet är bra. Skolan har i dag blivit sämre på att motverka att elevers bakgrund inverkar på deras kunskaper. Vänsterpartiet anser att en likvärdig skola kompenserar för elevernas olika förutsättningar i syfte att alla ska ges likartade möjligheter att få kunskap.

Med andra ord sammanfaller LR:s finansieringsmodell för en statlig skola i huvudsak med Vänsterpartiets skolpolitik för en nationellt likvärdig skola. Det positiva med LR:s finansieringsmodell är att den visar att det finns goda möjligheter att stärka likvärdigheten och höja kvalitén i grundskolan genom att staten tar över det övergripande finansieringsansvaret från kommunerna och tydligt styr en större andel av de befintliga resurserna till undervisningen.

5. Vänsterpartiets förslag för en nationellt likvärdig skola

Tanken med den tidigare centralt styrda skolan var att alla, oberoende av geografisk hemort eller social bakgrund, måste få en chans till likvärdig utbildning. Men är det troligt att dagens problem löses om man återtar en gammal lösning? I så fall måste vi vara tydliga med vad vi i detalj menar med att förstatliga skolan. Vilket ansvar ska återföras till staten? Är det en återgång till ett nationellt ansvar för den ekonomiska styrningen? Ska vi ersätta mål- och resultatstyrningen? Eller ska lärar- och skolledartjänsterna åter göras statliga?

Enligt skollagen 1 kap. 9§ ska ”Utbildningen inom skolväsendet vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas”. En likvärdig skola betyder att alla elever ska ha lika tillgång till utbildning, lika kvalitet på utbildningen och att skolan ska kompensera för elevers olika förutsättningar. Med andra ord ska alla elever ges möjlighet till goda studieresultat oavsett social bakgrund och vilken skola man går i.

Men enligt flera rapporter bl.a. Skolverkets rapport 374, 2012, *Likvärdig utbildning i svensk grundskola?* har kunskapsskillnaderna drastiskt ökat. Skillnaderna mellan olika skolors resultat har fördubblats sedan slutet på 1990-talet. Betydelsen av vilken skola eleven går i har alltså ökat dramatiskt. Skillnaderna mellan elevers studieresultat ökar. Det finns indikationer på att betydelsen av elevers socioekonomiska bakgrund för skolresultaten ökar. Det fria skolvalet har bidragit till att elever med hög studiemotivation och engagerade föräldrar samlas i skolor där det finns många andra studiemotiverade föräldrar. Konsekvensen blir att skolsegregationen ökar eftersom elevers resultat påverkas av skolkamrater och av lärarnas förväntningar på dem.⁴¹

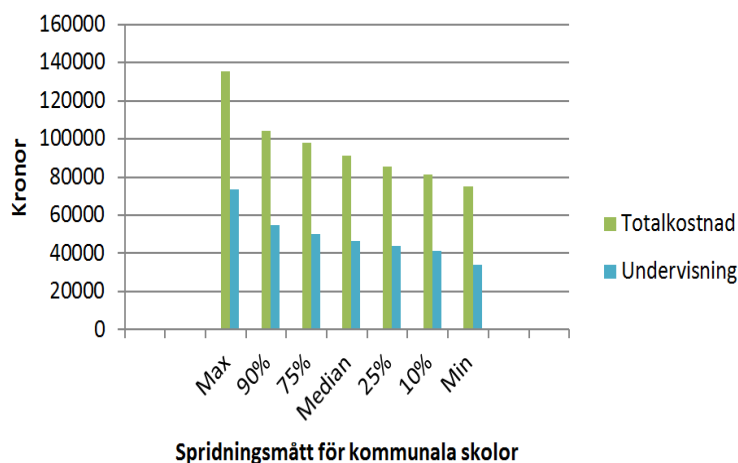
Vänsterpartiet anser därför att det krävs en omorganisation av skolväsendet i Sverige. Det innebär inte att målen för verksamheten måste förändras, utan att vi behöver ändra organisationen för att skolan ska kunna uppnå målen. För att nå nationell likvärdighet i utbildningen måste staten få en tydligare roll och garantera att alla skolor ges likvärdiga ekonomiska och kompetensmässiga förutsättningar. Det ska inte spela någon roll i vilken kommun eller skola en

⁴¹ <http://www.skolverket.se/press/pressmeddelanden/2012/skolan-blir-allt-mindre-likvardig-1.174445>

elev går i. Vi föreslår också ökade resurser för att stärka skolan oavsett var skolorna är placerade. Vi föreslår därför:

1. *Inför ett nationellt, statligt, ansvar hela skolväsendet*⁴². Likvärdigheten i skolan har minskat, trots den uttalade ambitionen vid genomförandet av kommunaliseringen att likvärdigheten skulle bestå. Kommunerna satsar olika mycket pengar på skolan.

Kommuners kostnader per elev 2012, i spridningsmått⁴³

Diagrammet för kommuners kostnader per elev 2012, i spridningsmått, visar att den kommun som lägger mest (max) pengar per elev, satsar 135 600 kronor per elev och år, vilket är 60 500 kronor per elev och år mer än den kommun som satsar minst (min) med endast 75 100 kronor per elev och år. Det är nästan dubbelt så mycket, med andra ord. Skillnaden blir ännu tydligare vid en jämförelse på själva undervisningskostnaden. Den kommun som satsar mest lägger 73 500 kronor per elev och år på undervisning, vilket är mer än dubbelt så mycket jämfört med 34 100 kronor per elev och år för den kommun som har lägger minst pengar på grundskolan.

En likvärdig skola förutsätter en likvärdig ekonomi. Ett statligt ekonomiskt ansvar är en viktig del av lösningen på den bristande likvärdigheten i skolan.

En likvärdig skola förutsätter en likvärdig ekonomi. Ett statligt ekonomiskt ansvar är en viktig del av lösningen på den bristande likvärdigheten i skolan. Staten bör överta huvudansvaret för skolan för att garantera att alla skolor ges likvärdiga ekonomiska och kompetensmässiga förutsättningar. Dessutom anser Vänsterpartiet att offentligt drivna skolor bör kompenseras för ansvaret att behöva skapa skolplatser för de elever vars privata skolor eventuellt försätts i konkurs och läggs ner. Så länge vi har privata skolor som inte kan garantera

⁴² Enligt skollagen omfattar begreppet skolväsendet skolformerna: förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare, samt fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer, skollagen 1 kap 1 §.

⁴³ <http://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:120:0::NO::>

eleverna skolplats till avslutad utbildning vid konkurs, måste offentligt drivna skolor åtminstone delvis kompenseras för den kostnad det innebär att så att säga vara stand-in när privata skolor läggs ner. Vilken skola en elev går i ska inte avgöra vilken utbildning eleven får.

2. *Vinstmaximering ska inte vara skolans drivkraft.* För en likvärdig utbildning behövs ett slut på vinstintresset inom skolväsendet. Privata skolor etablerar sig där de har bäst marknadsutsikter, med andra ord i områden där befolkningen har hög utbildning och goda inkomster. Dessutom har privata skolor ett intresse av att driva upp elevernas betyg med förhoppningen om att locka till sig fler elever, vilket leder till betygsinflation och ökad skolsegregation. Offentligt drivna skolor är däremot skyldiga att erbjuda alla elever utbildning, även barn med särskilda behov och barn vars skolor försatts i konkurs. Vänsterpartiet anser därför att vinstdrivande företag inte ska få bedriva skolverksamhet med skattemedel.
3. *Demokratiska beslut – inte marknaden – ska avgöra var och vilka skolor som behövs.* Vänsterpartiet anser att demokratiskt fattade beslut och behovsbedömning bör vara grunden för ny etablering av skolor så att inte skattemedel slösas bort på överetablering av skolor. Följaktligen avvisar Vänsterpartiet etableringsfriheten inom skolan och vi vill ändra skollagen, 2 kap. 5§, så att huvudmannen (idag kommunen) får rätt att avgöra om, var och vilka skolor som ska få finnas i kommunen. Även med ett statligt ansvar för skolan kan det vara rimligt att beslutanderätten om, var och vilka skolor som ska finnas, är kommunal.
4. *Garanterar alla barn oavsett bostadsort en bra skola före ett helt fritt skolval.* Återinför närhetsprincipen. Det fria skolvalet har bidragit till att elever med hög studiemotivation och engagerade föräldrar samlas i skolor där det finns många andra studiemotiverade elever. Det får konsekvenser för likvärdigheten eftersom elevers resultat även påverkas av skolkamraterna. Det handlar också om lärares förväntningar. I en skola med många motiverade elever tenderar lärarna att ha höga förväntningar på alla elever. Principen om att skolan ska vara en plats där elever med olika bakgrund och erfarenheter kan mötas blir alltmer avlägsen. Skolan kan visserligen inte lösa problemet med segregeringen, men genom att införa närhetsprincipen kan några av effekterna motverkas. I första hand ska varje elev gå i en skola så nära hemmet som möjligt. Föräldrar och elever bör dock ges möjlighet att komma med alternativa önskemål, som bör tillgodoses så långt det är möjligt. Geografisk närhet ska ge företräde om fler elever önskar gå i skolan än det finns plats för. Kommunerna måste också ta hänsyn till boendesegregationen när de konstruerar skolornas upptagningsområden.
5. *Inför statliga tjänster inom hela skolväsendet.* För att uppnå en likvärdighet inom hela skolväsendet bör lärare, förskollärare, fritidspedagoger och skolledare vara statligt anställda med likvärdiga löne- och anställningsvillkor över landet inom respektive yrkesgrupp.

En kommuns ekonomi ska inte vara avgörande för vilka pedagoger våra barn möter i skolan, förskolan eller fritidshem. Och skolledarna ska vara pedagogiskt ansvariga inför staten som är de som sätter målen för skolan.

Lärarnas status, arbetssituation och löneutveckling är därför avgörande för en välfungerande skola.

6. *Behåll mål- och resultatstyrningen och stärk det administrativa stödet.* Det finns en fördel i att många beslut kan fattas så nära skolan som möjligt. Allt ska inte detaljstyras uppifrån. Därför måste kommuners och andra aktörers roll i systemet förtydligas. Nationella mål med tydlig resultatuppföljning är dock nödvändigt för att säkra en hög kvalitet i hela utbildningssystemet. Det krävs olika verktyg för att mäta resultat och kvalitet. Skolledarna måste återta det pedagogiska ansvaret och ledarskapet i skolan. För att skapa förutsättningar för det behövs ett stärkt administrativt stöd och en obligatorisk rektorsutbildning även för biträdande rektorer. Alla skolledare ska ha rätt att gå rektorsutbildningen.
7. *Låt lärare och skolledare ansvara för att skolans mål uppfylls.* Lärarna är skolans viktigaste resurs. Lärarnas status, arbetssituation och löneutveckling är därför avgörande för en välfungerande skola. Reell, pedagogisk decentralisering av den svenska skolan blir en verklig skillnad jämfört med den tidigare statligt styrda skolan. Detta eftersom vi föreslår att mål- och resultatstyrningen kvarstår, men med en helt annan instans som tolkar och styr mot målen, nämligen rektorer och lärare. Våra förslag lämnar till rektorer och lärare att avgöra vilka insatser som ska göras för att nå målen, men med tydlig statlig reglering av förutsättningarna. Om staten styr behörighetsregler, minimitid för undervisning osv, samtidigt som varje skolenhet får ekonomiska resurser som följer elevsammansättningen skapas likvärdiga förutsättningar för alla landets skolor. Dessutom uppgraderas det pedagogiska ansvaret när rektor och lärare tillsammans får avgöra vilken undervisning och vilket stöd skolenhetens elever behöver för att nå de nationella målen.
8. *Hantera de ökade skillnaderna mellan pojkar och flickor aktivt.* Genusperspektivet måste integreras i utbildningen. Skillnader i resultat mellan pojkar och flickor har ökat, vilket visas bland annat i senaste PISA-undersökningen. Ett integrerat genusperspektiv både i elevernas undervisning och i lärarutbildningen behövs. Att problematisera könsrollerna är ett sätt att bryta könsnormer kring lärande.
9. *6000 fler lärare, riktat stadsbidrag till skolor med störst behov, mindre barngrupper på fritids och i förskolan.* Vänsterpartiet gör i vårt budgetförslag en satsning på mer resurser till skolan med ett särskilt statsbidrag för att öka lärartätheten i grundskolan. Vi föreslår en stegvis ökad satsning som uppgår till 3 miljarder kronor från 2017, vilket innebär att ca 6 000 nya lärare kan anställas. Med en sådan satsning blir det upp till kommunerna själva att prioritera vilka nya lärare som behövs, om det är lärare i låg-, mellan-, eller högstadiet eller om det är specialpedagoger. Därutöver vill vi satsa en skolmiljard i öronmärkt

statsbidrag riktade till de skolor och elever som har de största behoven av mer resurser för att kunna nå målen. Pengarna ska användas för att minska kunskapsskillnader och bristande likvärdighet och – i väntan på att staten tar över ansvaret för den ekonomiska styrningen av skolan – fördelas till kommunerna genom Skolverket. Även med denna satsning kommer det förstås att huvudsakligen anställas fler lärare.

Ett område som ofta helt osynliggörs är fritidshemmen. Yngre skolbarn börjar och slutar ofta sin skoldag på fritidshemmen. Dessa är en del av den samlade skoldagen och ska hålla lika hög kvalitet som skolan. Elevgrupperna i fritidshemmen fortsätter att bli allt större och i dag går det i genomsnitt ca 40 elever i en grupp. Under många år har antalet elever ökat procentuellt mer än antalet anställda, vilket lett till kontinuerligt försämrad personaltäthet. Fritidshemmen har i uppdrag att stimulera elevernas utveckling och lärande, något som urholkas när elevgrupperna blir för stora. För att fritidshemmen ska kunna uppfylla sitt uppdrag krävs högre personaltäthet och mindre grupper. Vi vill därför ge statligt stöd för att anställa fler fritidspedagoger, som från 2017 kan minska gruppernas storlek till cirka 26 barn. Men också förskolan behöver resurser för att minska gruppstorlekarna och för vidareutbildning av barnskötare.

Vänsterpartiet vill därför göra en stor satsning på ett stimulansbidrag för fler anställda och därmed minskade barngrupper i förskolan så att personalen har tillräcklig tid för varje barn, vilket är helt avgörande för förskolans kvalitet och barnets utveckling. Vår satsning innebär att från 2016 görs ett resurstillskott på 1,2 miljarder kronor som innebär att omkring 4 600 fler kan anställas inom förskolan. Det innebär att barngrupperna kan minska från dagens 5,3 barn per anställd till 5,08 barn per anställd. En sådan minskning skulle motsvara den nivå som barngrupperna låg på när regeringen tillträdde, vilket då var den bästa nivån som hade uppnåtts på tio år. Vänsterpartiet vill öka den pedagogiska kvaliteten i förskolan och föreslår därför även en satsning på vidareutbildning för barnskötare. Vårt förslag innebär att en barnskötare som vidareutbildar sig på halvtid får behålla 75 procent av lönen. Vi vill stärka barns rätt till förskola genom att ge barn till arbetslösa och föräldralediga rätt till 30 timmars vistelsetid per vecka. Barnomsorgen behöver också i högre grad än i dag anpassas till alla föräldrars behov och tillgången till barnomsorg på obekvämt arbetstid behöver därför öka. Vänsterpartiet anser att barn från alla familjer ska ha möjlighet att delta i kulturskolans verksamhet. För att inte avgifterna till kulturskolan ska medföra att barn utestängs gör vi en satsning på sänkta avgifter genom att införa en maxtaxa i kulturskolan.

- 10. Utred först!* Innan staten görs till huvudman för hela skolväsendet bör en parlamentarisk utredning tillsättas som även tar fasta på vilka positiva erfarenheter som kommunaliseringen medfört och som eventuellt kan bibehållas. Dessutom måste konsekvenserna för kommunernas ekonomi analyseras, liksom en lång rad frågor som: hur arbetsgivaransvaret bäst ska utövas, hur implementeringen ska genomföras för att alla yrkeskategorier ska vara väl förberedda, om stat eller kommun ska ansvara för exempelvis lokaler, skolskjuts, eller skolmat.

Den svenska skolan har stora problem. Men det finns också stora möjligheter att lösa dem. Sverige har många lysande och engagerade lärare. Det finns stort folkligt stöd för en modern syn på barn, en tilltro till alla barns - och alla människors - förmåga att lära och utvecklas. Och för alla lika rätt till bra utbildning, oavsett var man bor eller vilka föräldrar man har.

Sverige hade för inte så länge sedan ett av världens bästa och mest likvärdiga skolsystem. Vi kan nå dit igen. Vi kan till och med komma längre. För det som inte var bra i den gamla skolmodellen kan utvecklas vidare, vilket vi föreslår här. Det saknas inte kunskaper om vad som gått fel, eller vad som kan göras åt det. Det som krävs är att skolpolitiken tar vara på den kunskap som finns om orsakerna till skolans problem. Att skolpolitiken åter börjar sätta omtanke om elevernas behov före girighet och privata vinstintressen. Att likvärdigheten får ersätta segregation. Och att lärare och skolledare får förtroende att göra det de kan bäst - fokusera på eleverna och undervisningen, inte vinstkrav eller överdrivna regleringar och kontroller. Här hoppas vi kunna bidra till en diskussion med berörda parter om hur det svenska skolväsendet åter ska kunna gå i den riktningen. Hur vi tror en bättre skola - där alla elever får samma chans - skulle kunna bli verklighet.

Källor:

- Florin, Christina, www.lararnashistoria.se/article/folkskolans_historia_1900
IFAU, 2007:5, *Lärartäthet, lärarkvalitet och arbetsmarkanden för lärare*
Jarl Maria, 290912, www.skolaochsamhalle.se/flode/skolpolitik/maria-jarl-onyanserad-debatt-om-aterforstatligande-av-skolan/
Kommittédirektiv 2012:84, *Utvärdering av effekterna av kommunaliseringen av skolväsendet*
Leif Lewin, DN, 2014-02-10, *Kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande*
Lärarnas riksförbund, 2010, *Från byråkrati till undervisning – en finansieringsmodell för framtidens skola*
OECD, 2014, *Resources, Policies and Practices in Sweden's Schooling System: An In-Depth Analysis of PISA 2012 Results*
Proposition, 1988/89:4, *Om skolans utveckling och styrning*
Proposition, 1989/98:41, *Om kommunalt huvudmannaskap för lärare, skolledare, biträdande skolledare och syofunktionärer*
Proposition, 1990/91:18, *Om ansvaret för skolan*
Skolverket, rapport 330, 2009, *Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov*
Skolverket, 2009, *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? – Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*
Skolverket, rapport 374, 2012, *Likvärdig utbildning i svensk grundskola?*
Skolverket, rapport 398, 2013, *PISA 2012 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*
SOU 2014:5, *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan*

Välfärdspolitiska rådet, rapport 2003, *Den svenska skolan – effektiv och jämlik?-sammanfattning*, sid 5